

LEV NİKOLAYEVIÇ TOLSTOY
Dekabristler

Декабристы

İletişim Yayınları 3688 • İletişim Klasikleri 190

ISBN-13: 978-975-05-3978-7

© 2026 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2026, İstanbul

DİZİ YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYANLAR Güneş Akkor, Barış Özkul

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Georg Wilhelm Timm, “Dekabrist Ayaklanması”

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Berfin İnan

BASKI Ayhan Matbaası • SERTİFİKA NO. 44870

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No. 6/41

Bağcılar 34218 İstanbul • Tel: 212.445 32 38

CİLT Güven Mücellit • SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No. 6

Bağcılar 34218 İstanbul • Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

LEV NİKOLAYEVIÇ TOLSTOY

Dekabristler

ÖYKÜLER

Декабристы

ÇEVİREN *Varol Tümer*

ÇEVİRENİN ÖNSÖZÜYLE

LEV NİKOLAYEViÇ TOLSTOY 9 Eylül 1828'de Moskova yakınlarında bulunan Tula'daki Yasnaya Polyana Malikanesi'nde zengin bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. İki yaşında annesini, dokuz yaşında babasını kaybetti ve akrabaları tarafından yetiştirildi. 1844'te Kazan Üniversitesi'ne girdi fakat resmî eğitime duyduğu tepkiyle 1847'de Yasnaya Polyana'ya geri dönerek kendi kendisini yetiştirmeye karar verdi. 1852'de orduya katıldı ve burada boş zamanlarında yazmaya başladı. 1857'ye kadar *Çocukluk*, *İlkgençlik* ve *Gençlik* adlarında üç ciltlik otobiyografik romanını tamamladı. 1854'te Kırım Savaşı'na katılan Tolstoy, buradaki tecrübelerinden yola çıkarak *Sivastopol'*ü kaleme aldı. 1857'de Fransa, İtalya ve İsviçre'yi kapsayan ilk Avrupa seyahatine çıktı ve eğitim kurumlarıyla ilgili bilgi topladı. Rusya'ya dönüşünde köylü çocuklar için bir okul açtı. 1859'da *Aile Mutluluğu* adlı romanını yazdı. 1860'ta tekrar Avrupa gezisine çıktı ve Almanya, Fransa, İngiltere ve İtalya'da eğitim kurumlarıyla ilgili araştırmasını derinleştirdi. Bu dönemde kendine ait ahlâk felsefesi de biçimlenmeye başlamıştı. 1862'de Sofya Andreyevna Behrs'le evlendi. 1863'te yazmaya başladığı ve başyapıtı olarak kabul edilen *Savaş ve Barış*'i 1869'da tamamladı. Romanın başarısından cesaretle, 1873 ila 1877 arasında ikinci büyük romanı *Anna Karenina*'yı yazdı. 1880'den itibaren devlete ve Kilise'ye ağır eleştiriler yönelteceği kitaplar yazmaya başladı ve Tolstoyculuk düşüncesinin yapıtaşlarını oluşturdu. 1886'da *İvan İlyiç'in Ölümü*'nü, 1889'da *Kroyçer Sonatı*'nı yayımladı. 1895'te "Efendi ile Uşağı"nı yazdı. Aynı yıl Kilise'ye ağır eleştiriler yönelttiği son büyük romanı *Diriliş*'i yazmaya başladı; 1899'da yayımlanan roman, Rus Ortodoks Kilisesi'nden afaret edilmesine sebep oldu. Son romanı *Hacı Murat*'i 1896'da yazmaya başladı; 1904'te tamamlayacağı eser, ancak ölümünden sonra yayımlanacaktı. Tolstoy 1900'den sonra zamanının çoğunu din, toplum, ahlâk, sanat konularındaki görüşlerini anlatan yazılar yazmaya ayırdı. Bu dönemde, yazar kimliğinin yanı sıra ruhani ve ahlâki bir lider olarak da ün saldı. Hayatı ile fikirleri arasında tutarlılık sağlamak amacıyla, giderek daha sade bir yaşam sürmeye başladı. Önce içkiyi ve tütünü bırakıp köylüler gibi giyinmeye başladı, ardından ölümünden sonra mal varlığını köylülere bırakmaya karar verdi. Mülkiyet konusundaki radikal fikirleri nedeniyle ailesiyle, özellikle de karısıyla arası açıldı. Bu anlaşmazlık, son yıllarını gitgide artan bir psikolojik sıkıntı içinde geçirmesine sebep oldu. 1910 sonbaharında içinde bulunduğu şartlara daha fazla dayanamamaya küçük kızını ve doktorunu yanına alıp evi terk etti ve bir süre sonra, 20 Kasım'da Astapovo'da zatürreden öldü. Cenazesi iki gün sonra, binlerce kişinin katıldığı bir törenle Yasnaya Polyana'da defnedildi.

İÇİNDEKİLER

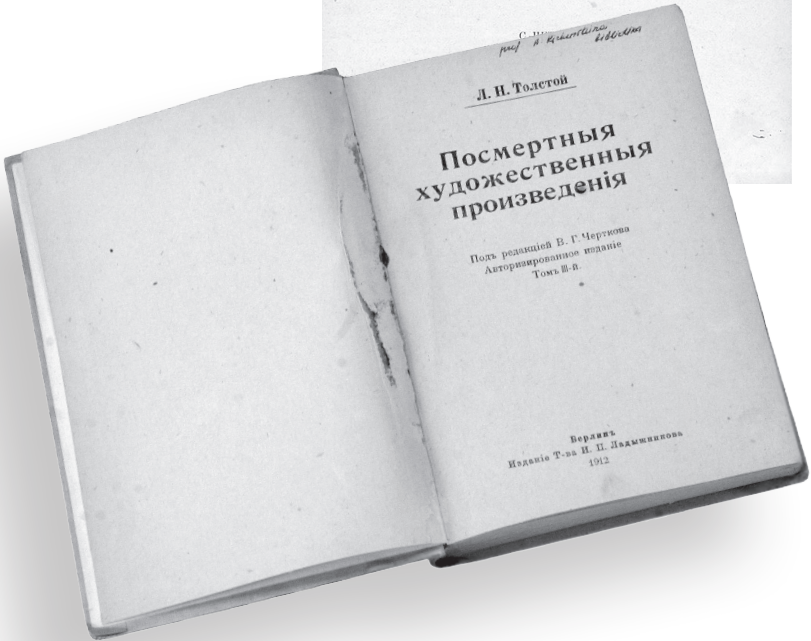
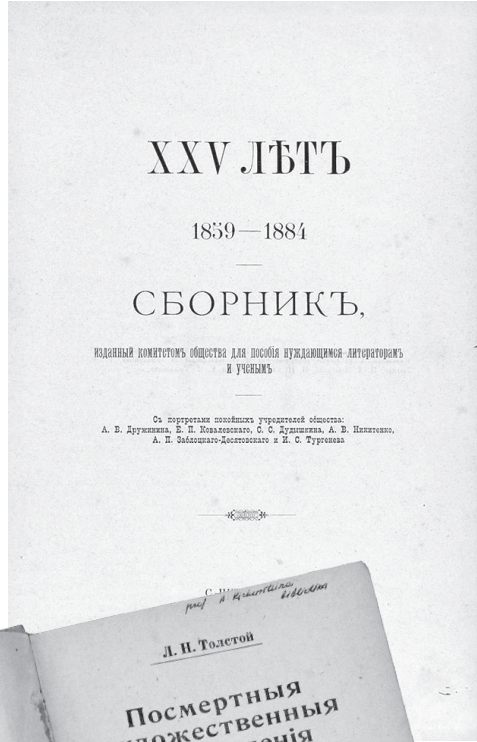
ÖYKÜLERE DAİR GÖRSELLER	7
KRONOLOJİ	15
ÖNSÖZ	
ÖNSÖZ / VAROL TÜMER	33

Dekabristler

<i>Dekabristler</i>	45
<i>I. Petro Döneminin Romanı</i>	
Yönetimin Sofya'dan Petro'ya Geçişi	89
<i>Genç Çar'ın Rüyası</i>	125
<i>Bir Delinin Günlüğü</i>	139

- *Dekabristler*'in ilk kez yayımlandığı *Petersburg Koleksiyonu*'nun kapağı (sağda).
- "Bir Delinin Günlüğü"nün ilk kez yayımlandığı V.G. Çyortkov'un editörlüğünü yaptığı *L.N. Tolstoy'un Ölümünden Sonra Yayımlanan Sanat Eserleri* (altta).

Dekabristler

Dekabristler

(Декабристы)

I

Yakın geçmişin uygarlık ve gelişme süreci içinde Rusya'nın birçok sıkıntıyla boğuştuğu, yeniden doğum sancıları çektiği, II. Aleksandr'ın saltanat dönemiymi. Muzaffer Rus ordusunun düşmana teslim ettiği Sivastopol'den döndüğü, Rusya'nın Karadeniz filosunun yok edilmesini kutladığı, beyaz taşlı Moskova'nın¹ da bu mutlu olayda filo mürettebatından sağ kalanları görkemli bir törenle, en iyi Rus çarkasıyla² votka ve en güzel Rus âdetlerinden tuz-ekmek sunup, ayaklarına kapanarak karşıladığı günlerdi. Rusya'da, uzağı gören iki onurlu devlet adamı sayesinde Ayasofya Katedrali'nde ayin yapma hayallerinin suya düştüğü ve savaşta vatan uğruna canlarını feda eden bu iki büyük adamın kaybına

- 1 Beyaz taşlı Moskova: Rusya'da 14. yüzyılın başlarından itibaren bina yapımında kireç taşı kullanılmaya başlandı. Kent hızla bu mimariye sahne olduğundan beyaz taşlı olarak da anılırdı.
- 2 Çarka: Denizcilere verilen günlük votka istihkakına eşdeğer ölçüde cezveye benzer içki kabı.

yas tutulduğu acılı zamanlardı. Bu zatlardan ilki,³ adı geçen katedralde bir an önce ibadet etmek için yanıp tutuşurken, Romanya topraklarında can vermiş, ancak buna karşın iki süvari birliğini de aynı yerde yatırmış biriydi. Diğeri ise, yaralılara çay, yabancı para ve yatak örtüleri tedarik eden, hem de bu işleri çalıp çırpmadan yapan kadri bilinmemiş bir kimseydi. Rusya'nın her yerinde, her zümresinde yürütülen insani faaliyetlerde, yerden mantar biter gibi muhteşem insanların ortaya çıktığı, komutanların, yöneticilerin, ekonomistlerin, yazarların, hatiplerin, özel bir niteliği ve amacı olmaksızın sadece büyük olan adamların türediği bir dönemdi. Moskovalı bir oyuncunun⁴ jübilesinde ortaya atılan, *toplumdaki tüm suçluların cezalandırılması* fikrine kadeh kaldırılarak⁵ onay verildiği günlerdi. Dehşet saçan ekiplerin halk komisyonlarındaki yaramaz adamları bulup yakalamak ve infaz etmek üzere doludizgin Petersburg'dan güneye at koşturduğu, her kentte Sivastopol kahramanlarına övgü nutukları atılıp, ziyafetler verildiği, köprülerde, yollarda rastlanılan kolu bacağı kopuk malullere sadaka dağıtıldığı günlerdi. Öyle ki halk arasında hitabet yeteneğinin hızla gelişip, yöre kurullarının bu iş için tayin ettiği görevlilerin her yerde, her durumda daktiloda yazıp sonra ezberleyerek yemeklerde okuduğu, ancak pek kuvvetli ifadeler içerdiği için bu nutuklara, düzeni muhafazaya memur görevlilerin çok kez müdahale ederek, yumuşatıcı önlemler almak zorunda kaldıkları günlerdi. O sıralar, toplumla ilgili mesele-

3 İlki, Andrey Nikolayeviç Karamzin (1814-1854). Rus devlet adamı, tarihçi, yazar Nikolay Mihayloviç Karamzin'in (1766-1826) oğludur. İkincisi ise, Kırım Savaşı'nda teftiş görevi ifa etmiş olan M.N. Velgorskiy'dir (?-1855).

4 Zikredilen oyuncu Mihail Semyonoviç Şçepkin'dir (1788-1864).

5 1858 Kasım ayı sonu Moskova'da, ünlü oyuncu M.S. Şçepkin'in jübilesi yapılmıştı. Yemekte babası Sergey Timofeyeviç gibi ünlü bir yazar olan Konsantin Sergeyeviç Aksakov suçluların cezalandırılmasıyla ilgili hararetle bir konuşma yapmış, bu konuda görüş birliğinde olmanın şerefine kadeh kaldırılmıştı.

leri tartışmak üzere tam da İngiliz kulübünün içinde özel bir oda ayırmışlardı. Birdenbire Avrupa toprağında Rus bakışıyla Avrupalı unsurları işleyen, Rus toprağında ise Rus ilkelerini Avrupalı dünya görüşüne göre işleyen, çeşitli bayraklar altında *Haberci*, *Söz*, *Sohbet*, *Gözcü*, *Yıldız*, *Kartal* gibi yeni yeni dergilerin ortaya çıktığı ve neredeyse takılacak isim kalmadığı halde her gün yayın hayatına bir yenisinin eklendiği dönemlerdi. O dönemde *bilim halk içindir* ya da *halk için değildir veya halka ait değildir* gibi konuları işleyip kanıtlamaya çalışan yazar ve düşünür çevreleri çoğalmıştı. Ağaçlık bir yerin manzarasını, güneşin doğuşunu, fırtınayı ya da bir Rus kızının aşkını tasvir eden, memurlarının tembelliğini ya da bunlardan çoğunun uygunsuz davranışlarını anlatan yazar ve sanatkâr birliklerinin ortaya çıktığı bir dönemdi. Kimsenin içinden çıkmayı başaramadığı o çetrefil sorunların yılı olarak akıllarda kalan 1856, her yandan yığın yığın üşüşen problemlerle boğuşulan bir yıldız. Askerî öğrenci birimlerinde, üniversitelerde, sansür heyetinde, sözlü yargılama usulleri, maliye, bankacılık, polis ve toprak kölelerinin⁶ özgürlüğe kavuşması gibi hususlarda birçok sorunun ortaya çıktığı günlerdi. Herkes yeni yeni sorunlar bulup, bunları çözmeye çalışıyor, yazıp çizerek, okuyarak, projeler sunarak, her şeyi düzeltmek, yanlışları yok etmek ya da değiştirmek arzusuyla çırpınıyor, kısacası tüm Rusya tek yürek halinde tarifsiz bir heyecanla çalkalanıyordu. Rusya için 19. yüzyılda önemli iki olay vardır: İlki, I. Napoléon'un arkasına tekmeyi patlattığımız 1812 yılı, ikincisi ise III. Napoléon'dan tokat yediğimiz 1856 yılı.⁷ Rus halkı-

6 II. Aleksandr döneminde yapılan Toprak Reformu ile Rusya'da serflik kaldırılmıştır (1861).

7 *Savaş ve Barış*'in önsöz müsveddesinde şöyle diyor Tolstoy: "Konusu, kahramanı 1856'da ailesiyle birlikte Rusya'ya dönen bir Dekabrist olacak şekilde planladığım bir öykü yazmaya başlamıştım... (PSS, cilt 13, s. 54). Ancak kendiliğinden kahramanımın yanlışlarla, talihsizliklerle dolu gençlik çağı-

nın yeniden doğuşunda hayati önemi olan unutulmayacak yıllardır bunlar! Büyük Fransız İhtilali'ni yaşamamış olanın yaşamış sayılmayacağını söyleyen o Fransız gibi ben de cesaretle, Rusya'da 1856'yı yaşamamış olanların, hayatın anlamını yeterince bilemeyeceklerini söyleyebilirim. Bu satırların yazarı, sadece o dönemi yaşamakla kalmayıp, bu olaylarda bizzat rol almış bir kişidir. Sivastopol'ün toprak siperlerinde birkaç hafta geçirmekle kalmamış, bir de Kırım Savaşı'nda askerlerin mevzilerden silahlarıyla ateş edişlerini, pansuman mahallinde yaraların sarılışını, mezarlıkta toprağa verilişlerini açık ve ayrıntılı şekilde anlatarak, ona büyük ün kazandıran bir eser yazmıştır. Bu satırların yazarı, başkent Petersburg'a, roket enstitüsüne giderek, yapmış olduğu başarılı çalışmaların meyvelerini toplamıştır.⁸ O, iki başkentini ve halkın topyekün coşkusu görmüş ve Rusya'nın gerçek hizmet eden liyakat sahiplerini ödüllendirmeyi iyi bildiğini kendi deneyimiyle bizzat yaşamış kişidir. Toplumun güçlü kişileri, onunla tanışmak, elini sıkmak istiyor, savaşın ayrıntılarını öğrenmek için ısrarla ona yemek teklif ediyor, evlerine davet ediyorlardı. Sözün kısası bu satırların yazarı o unutulmaz yaman geçmişi layıkıyla değerlendirebilecek kişidir. Ancak mesele bu değildir.

Yine o günlerde Moskova'nın en iyi misafirhanesinin önünde iki arabayla bir kızak durmaktaydı. Genç bir adam, misafirhanenin oda durumunu anlamak için hızla kapıya

---

na, 1825'e geçmiş olduğumu fark edip, başladığım işi bıraktım. Daha sonra 1825'te de olgun bir aile babası olduğundan, kahramanımı daha iyi tanımak için gençliğine uzanmam gerekti ve bu da beni Rusya için çetin bir yıl olan 1812'ye götürdü." ("Dekabristler" öyküsünü tekrar bırakarak *Savaş ve Barış*'ı yazmaya koyuldu.)

8 Lev Tolstoy topçu subayı olarak bizzat katıldığı Kırım Savaşı sırasında daha sonra yazacağı *Savaş ve Barış* adlı eserine de malzeme olan *Sivastopol Öyküleri*'ni kaleme almış ve *Askerî Broşür* adlı bir dergi çıkarılmasını sağlamıştır. Bu çalışmalarından ötürü dördüncü dereceden Kutsal Anna nişanı almıştır.

yürüyordu. Arabalardan birinde oturmakta olan yaşlı bir adam yanındaki iki kadına Fransızların geldiği dönemde Kuznetskiy Köprüsü'nün ne halde olduğunu anlatmaktaydı. Moskova'ya girerken başlayan konuşmanın devamıydı bu. Aksakallı, önü açık kürk giymiş ihtiyar, geceyi arabanın içinde geçirmeye niyetli gibi sürdürüyordu konuşmasını. Anne-kız onu dinlerken, bir taraftan da sabırsızca kapıyı gözlemekten geri durmuyorlardı. Genç adam, yanında bir oda görevlisiyle kapıdan çıktı. Anne başını, sokak fenerinin yorgun çehresini aydınlatan ışığına uzatarak sordu:

“Ne oldu Sergey?”

Sergey ya alışkanlıktan ya da üstündeki koyun postundan kısa paltosuna bakıp, yanındaki adam onu uşak sanmasın diye, Fransızcayla misafirhanede yer olduğunu bildirip, arabanın kapısını açtı. Yaşlı adam oğluna şöyle bir göz attıktan sonra, geri kalan hiçbir şey onu ilgilendirmemiş gibi gözleri arabanın karanlığına çevirerek:

“Tiyatro da yoktu o zamanlar tabii,” dedi.

Karısı pelerinini düzelterek, “Pyotr!” dedi, ama adam sözlerine devam etti:

“Tverskaya'da Madam Chalme vardı...”

Arabadan genç, tiz bir kahkaha duyuldu.

“Baba, in artık, iyice kaptırdın kendini.”

Yaşlı adam geldiklerini yeni fark etmiş gibi etrafına baktı.

“Haydi, in artık.”

Şapkasını düzelterip, itaatkâr bir şekilde kapıdan çıktı. Oda görevlisi elini tutup ona yardımcı olmak istedi, ancak yaşlı adamın gayet iyi yürüdüğünü fark edince, hemen hanımefendiye yönlendirdi yardımını. Natalya Nikolayevna'nın samur kürklü pelerinini, arabadan yavaş çıkışını, elini sert tutuşunu ve oğlunun koluna dayanıp etrafına bakınmadan doğruca girişe yönelişini görünce, görevlide onun çok

önemli bir hanımefendi olduğu izlenimi uyanmıştı. Diğer arabadan inip arkadan gelen kızlardan, onlar gibi elinde bohça ve dürülü tomar taşıyan küçük hanımı ayırt edemedi önce. Ancak gülüşünden ve ihtiyar adama baba diye hitap etmesinden tanıdı onu.

Kız, paltosunun yenini tutarak babasını durdurup, “Oraya değil baba, sağa, sağ tarafa,” dedi.

Merdivenden gelen ayak seslerine, kapıların çarpmasına ya da yaşlı kadının durup soluk almasına gülen ses arabada duyulanın aynısıydı ve duyan biri kesinlikle “İşte insanı hayran bırakacak, hatta kıskandıracak güzellikte bir kahkaha,” diye düşünürdü.

Yol koşullarında ortaya çıkacak tüm ihtiyaçların düzenlenmesiyle, bu konularda tecrübesi olmasa da yirmi beş yaşın verdiği enerjile oğulları Sergey meşgul oluyor ve bu işi zevkle yapıyordu. Belki yirmi sefer, önemsiz nedenlerle üzerine sadece bir palto atıp aşağıya, kızığın yanına indi ve soğuktan titrer halde uzun bacaklarıyla basamakları ikişer üçer atlayarak tekrar yukarıya çıktı. Natalya Nikolayevna üşütmemesini tembih ettiği halde o, “Bana bir şey olmaz,” diye teminat verip, emirler vermeye, kapıları çarpa çarpa dolaşmaya devam etti, ancak bu işleri hizmetçilerin yaptığı ortaya çıkınca, bu sefer de misafirhaneyi odadan odaya gezerek yapacak iş aradı.

“Baba, hamama gitmek ister miydin? Gidip yerini öğreneyim mi?”

Babası öyle dalıp gitmişti ki, neredede olduğundan bile bihaber görünüyordu. Çabuk yanıt veremedi. Sözleri duyuyor, ama anlamıyordu. Birden kendine gelip yanıtladı:

“Evet, evet, evet; lütfen öğren yerini, Kamenniy Köprüsü’nün oralarda bir yerde olması lazım.”

Ailenin reisi hızlı ve canlı adımlarla biraz odaları dolaştıktan sonra geçip bir koltuğa oturdu.